

RÅDSTUEN

SANDVIG KULTURHUS

BYGGET I 1805/6 SOM "RÅD OG THINGSTUE MED ARREST FOR HAMMERSHUS BIRK, NORDBORNHOLM OG HAMMEREN. BYGNINGEN BLIVER BRUGT TIL FORMÅLET INDTIL ALLINGE I 1881 FÅR NYT RÅDHUS. OMBYGGES HEREFTER TIL SKOLE-LOKALE OG MED PLADS TIL BYENS LIGVOGN OG BRANDSPRØJTE I VAGTSTUE, HVOR PORT ISÆTTES.

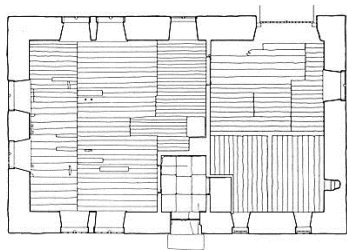
DEN RUSSISKE HÆR BENYTTET RÅDSTUEN UNDER BESÆTTELSE AF BORNHOLM 1945/46 TIL FÆNGSLING AF DERES EGNE SOLDATER.

RÅDSTUEN HAR I NYERE TID FUNGERET SOM UDSILLINGSSTED OG BORGERHUS FOR LOKALSAMFUNDET. RÅDSTUEN HAR GENNEMGÅET EN BETYDELIG RESTAURERING OG VIL FREMOVER FUNGERE SOM KULTURHUS MED UDSILLINGER OG SOM MØDESTED FOR LOKALBEFOLKNINGEN.

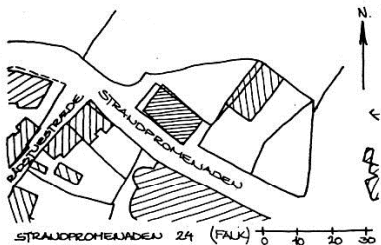
RÅDSTUEN ER BYENS HUS

Strandpromenaden 24. 1989. Specht.

Opmåling 1986 ved byggeteknikeruddannelsen, Bornholms Erhvervsskole. Se ("Kampestensbygninger i Sandvig". 1986).

Den gamle Rådstue. Fredet bygning. 1989. Specht.

Strandpromenaden 24

Matr. nr. 17

Bygningsbeskrivelse: Grundmuret kampestensbygning af kløvet granit i en etage med kraftig opskalkning og helafvalmet heltag af håndstrøgne vingetegl. Gavle i nordvest og sydøst. Spærfag og skalker følger bjælkeinddelingen, og spærfodderne står ned over rem i murens bagside, hvorved taget har et svaj over de alentykke mure. Et støbejernstagsvindue til hver side over indgangsfaget, og i ryggen over samme fag er der en hvidkalket skorstenspipe med sokkel og krone.

Sokkel og murværk er bygget i et. Terrænet skræner svagt mod nord. Murene er hvidkalkede og spidser en smule til foroven. Blåmalede, oprindelige vinduer i overvejende to rammer, der har hver otte ruder. Runde, profilerede vinduesposter. Den nordvestre gavle er symmetrisk opbygget med et vindue på hver side af en bred pille. Mod sydvest ud til Strandpromenaden er huset beskedent og funktionelt bygget op efter de oprindelige rum indenfor. Bygningen er i det hele taget tænkt som et fagdelte og traditionelt indrettet stuehus i bindingsværk. Den er otte fag lang samt fire fag bred, og skalkene markerer ni profilerede bjælker, hvis ender svagt anes foroven.

Gadesiden har fra vest to vinduer til den kvadratiske ting- og rådstuesal, som strakte sig over fire fag i længden samt hele bredden. Disse vinduer er samlet omkring en smal pille, der bærer en bjælke i midten. Femte fag har en tilbagetrækket, tofløjet og blåmalet revledør til forstue. Dørfløjene er af profilerede brædder med en symmetrisk påsat dækliste i den gående del svarende til slaglisten i den stående. Der er fire ruder i et overstykke. Et lavt sandstenstrin i dørnichen samt et større sandstenstrin udenfor i gaden. Endelig følger to enkeltrammede vinduer til de sidste tre fag, der har haft to fængselsceller nærmest gaden samt en vagtstue bagved på tre gange tre fag. Vindueskarmene til de gamle celler er forsynet med gitre af snoede jernstænger. Krydsene af lodrette og tværgående stænger er forstærket med jernringe. I gavlmuren findes en såkaldt hemmelighed, der har været anvendt fra den sydligste af arresterne (kvindecelle).

Bagsiden har fra øst en tofløjet, blå revleport ud for de to første fag, hvor der er spor efter et tidligere vindue til vagtstuen. Herfra er der også et vindue i gavlen. Fjerde fag, indgangs- og skorstensfaget, har ligeledes et vindue, og her ses spor i murværket efter oprindelig køkkenindgang. Endelig to tætsiddende vinduer til salen som til gaden.

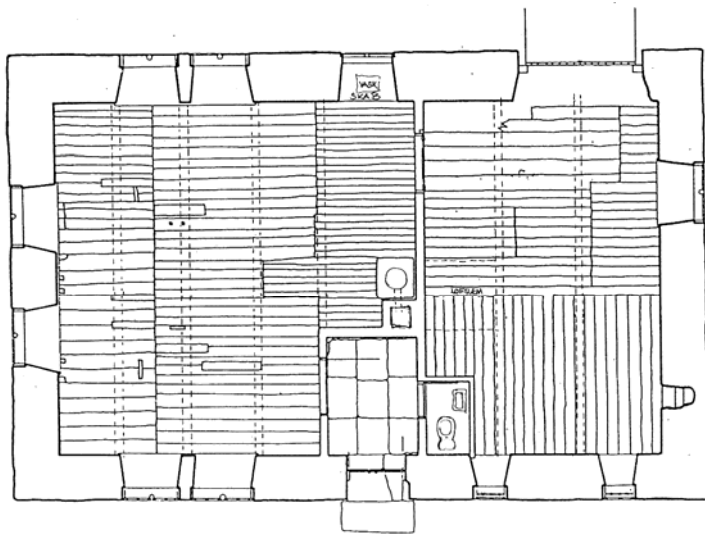
Umiddelbart nord for huset er der en fredet kystskanse med markering af kanonstillinger.

Bygningshistorie: Huset blev opført fra 1805-1806 af "Allinge og Sandvig Byers Borgerskab" og blev benyttet som tinghus og arrest for Hammershus birk, ligesom købstaden Allinge-Sandvig efterhånden holdt sine rådstuesamlinger her. En brandtaksation fra 15. april 1806 nævner følgende indretning: "Tingstue, Vagthus og Arrestkamre med forsvarlige Døre og Laase". Der var otte hele og to enkelte fag vinduer. I rummene befandt sig endvidere: "1 stor Vindovn, 1 Bilæggerjernkakkellovn, Borde, Skranker i Tingstuen og Borde og Bænke i Vagtstuen af fyr samt en Brix i hvert Arrest Kammer". Mandskabet ved "Sandvig Batteri" samt "Havnevagten" havde altså også til huse her.

Ved en omvurdering til brandforsikringen i 1877 blev bygningen kaldt kommunens rådhus. En større sal blev brugt til byens rådstue, og desuden var der to forstuer, en vagtstue og to arrestlokaler. Fire år senere lod købstadskommunen Allinge-Sandvig et nyt råd- og tinghus opføre på Kirkepladsen i Allinge efter tegninger af arkitekt Mathias Bidstrup, Rønne.

Sandvig rådhus blev herefter forsynet med en port i bagsiden og anvendt til sprøjte- og ligvognshus, hvorved muren mellem arresterne og vagtstuen blev fjernet. En overgang skal salen være blevet brugt til pogeskole, ligesom den var afstemningssted ved valg. I 1946 indrettede russerne huset til arrest for deres soldater, ligesom det danske civilforsvar dengang havde et kontor her for en forbindelsesofficer. I dag benyttes salen undertiden til kunst- og keramikudstillinger samt mødesal for "Sandvig Havneforening". I denne forbindelse er der indrettet et toiletrum ved forstuen til gaden.

Bevaringsforhold: Helvalmet, opskalket tag af håndstrøgne vingetegl, skorstenspipe med sokkel og krone, bjælker, murværk samt oprindelige, profilerede vinduer og døre må bevares i sin helhed. Arrestkamre og forstue bagtil kan rekonstrueres. Bygningen er fredet.

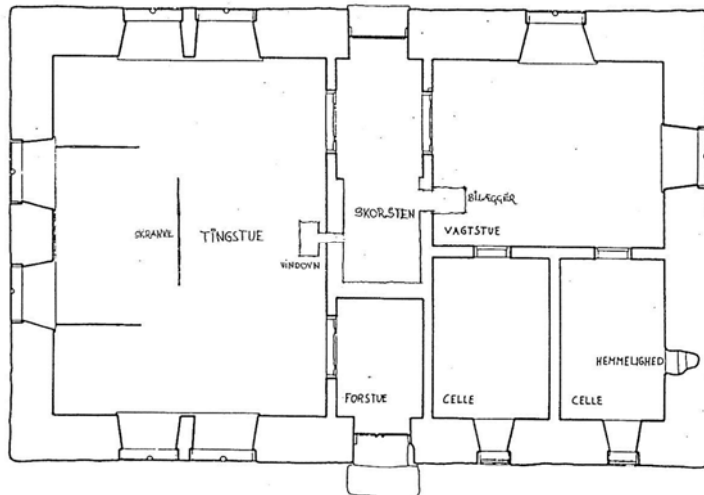

Før ombygning og restaurering 2008-2010

Den nuværende trappe til loftet er af nyere dato, og loftslommen ligeledes.

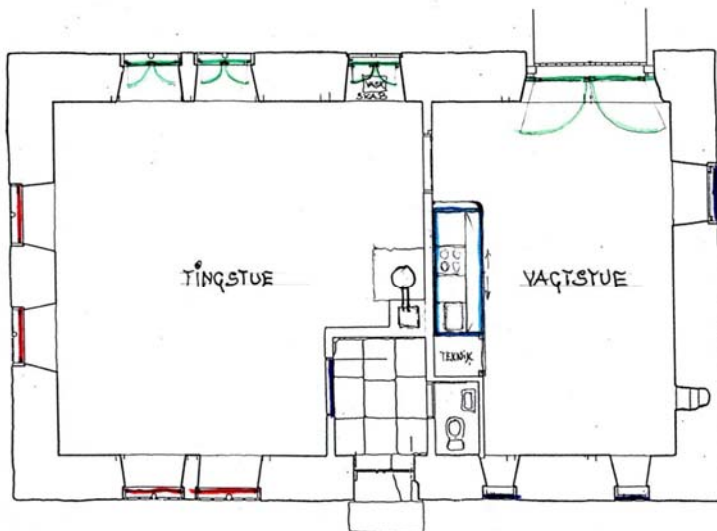
Loftet i vagtstuen/portrummet er formentlig 50-60 år gammelt.

100 CM 0 1 2 3 4 5 M

Rekonstruktion

Der er en vis usikkerhed i skorstensrummets opbygning og ovnenes nøjagtige placering, og der er ikke sikkerhed for, at der har været dør eller skillevæg mellem skorsten og vagtrum. Bjælkerne er sodsværtede i vagtstuen/portrummet.

Nuværende indretning

I vagtstuen er der etableret et teknikrum til jordvarmeledninger, og i forlængelse af dette skab er opstillet et "åbent" køkken med forhæng.

Alle gulve er fornyet.

Der er opsat forsatsport med store glas, samt forsatsvinduer.

Der er gulvvarme fra et nyt bjergvarmeanlæg.

100 CM 0 1 2 3 4 5 M

Teksten på side 2 er kopieret fra

- Huse i Sandvig – gennem 200 år, Jens Riis Jørgensen, 1989.

- Rådstuen er bygningsfredet.
 - Ejers af Borholms Regionskommune.
 - Drives af Sandvig Borgerforening <http://www.sandvig.info/index.html>
-

Niels-Holger Larsen

8.9-2012